

Koruma altında yetişmiş bireylerin görüşleri doğrultusunda sporun yaşam becerilerine etkisi

Effect of sport on life skills in line with the views of individuals grown under protection

Pelin Avcı¹, Hasan Ceyhun Can²

¹Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID ID:0000-0002-9185-4954

²İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID ID:0000-0001-7000-9172

ÖZET

Bu çalışma, Çocuk Esirgeme Kurumları'nda yetişen ve spor geçmişiyle sahip olan bireylerin görüşleri alınarak sporun yaşam becerilerini etkileme durumlarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma modeli kapsamında fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile çalışma grubu belirlenmiştir ve bu çalışma yedi kişinin katılımıyla hazırlanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine göre analiz edilmiştir. Araştırma verileri toplamda 2 tema ve 8 alt temadan oluşmuştur. Bunlar, spor ve yaşam becerilerine etki temaları ile spora başlama sebepleri, sporun kişisel önemi, sporun etkileri, zaman yönetimi, iletişim, takım çalışması, amaç belirleme ve kişisel etkiler alt temalarıdır. Bu araştırma, Çocuk Esirgeme Kurumları'nda büyüyen bireylerin gelişimi için sporun desteklenmesinin gerekliliği ve sporla edinilen değerlerin yaşam becerilerinin oluşumunu pozitif yönlü etkilemesi bakımından önemlidir. Sonuç olarak, literatürü destekler nitelikte, koruma altında yetişen bireylerin yaşam becerilerinde sporun etkili olduğu görülmektedir.

ABSTRACT

This study was carried out to reveal the circumstances that affect the life skills of sports by getting the opinions of individuals who grew up in Child Protection institutions and have a sports background. The pattern of phenomenology has been used within the scope of the qualitative research model. The research group was determined by the purpose full sampling method and this research it was prepared with the participation of seven people. The data obtained were analyzed according to content analysis. There search data consisted of 2 themes and 8 sub-themes in total. These are the themes of impact on sports and life skills and their reasons for starting sports, personal importance of sports, effects of sports, time management, communication, teamwork, goal setting, and personal effects. This research is important in terms of the necessary of supporting sports for the development of individuals growing up in Child Protection institutions and the positive impact of the values acquired through sports on the formation of life skills. As a result, it is seen that sport is effective in the life skills of individuals who grow up under protection, supporting the literature.

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFO

Anahtar Kelimeler: Yetiştirme Yurdu, Spor, Yaşam Becerileri

Key Words: Orphanage, Sport, Life Skills

Gönderme Tarihi/Received Date: 06.04.2020

Kabul Tarihi/Accepted Date: 24.05.2020

Yayımlanma Tarihi/Published Online: 28.06.2020

1. Giriş

Ülkemizde doğum ve göç sebebiyle genç nüfusumuzda artış görülmektedir. Ancak Türkiye bu durumu avantaja çeviremeyen bir ülke konumunda bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyin her kesimde farklılık göstermesi çocukların ve gençlerin eğitim, sağlık vb. haklardan mahrum kalmasına sebep olmaktadır. Bu hakların eksikliği ise ülke nüfusundaki çocuk ve gençlerin bir kısmının korunmaya ihtiyacı olduğunu göstermektedir (Karataş, Acar, Cankurtaran, Baykara ve Gökçearslan, 2004). Sosyal devlet anlayışı, sosyal adalet olgusuyla ilişkili olarak bu hakların sağlanması açısından ailenin görevlerinin yanı sıra devletinde sorumluluğundadır. Uluslararası platformda Birleşmiş Milletler, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş

Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi sözleşme ve bildirimler ile bu haklar güvence altına alınmaya çalışılmıştır (Özateş, 2007).

Çocukların akademik gelişimlerinde meydana gelen sıkıntılar ve çevreyle etkileşimlerinde yaşanan uyumsuzlukların kaynağının ebeveyn problemleri olduğuna dair çalışmalar literatürde yer almaktadır (Gerrard, 2008). Dünya Sağlık ve Şiddet Raporu'na bakıldığında toplumsal ve ekonomik boyutta şiddet en fazla aile içerisinde görülmektedir. Nicolson ve Wilson' un (2004) bir araştırması incelendiğinde aile içi geçimsizlikten en fazla çocukların etkilendiği görülmektedir. Bu durum onların bilişsel, davranışsal ve sosyal olarak gelişimlerini etkilemektedir (Ayan, 2007). Ebeveynleri tarafından ruhsal, ahlaksal, sosyolojik, bedensel ihtiyaçları karşılanamayan,

* Sorumlu yazar /Corresponding author.

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, avcipelin.1987@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-9185-4954

korunmaya muhtaç çocukların sosyal hizmet kurumlarına bırakılması ve meslek edinilmesi 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na göre mahkeme kararıyla gerçekleştirilmektedir (Karataş, 2007).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumları Yuva ve Yurtları'nda önemli sayıda korunmaya muhtaç bebek, çocuk ve gençlere bakım hizmetleri verilmektedir. Tüm bunların yanında genel çocuk korumasının yanı sıra koruyucu aile bakımı da önemli bir yere sahiptir (Karataş ve ark, 2004). "*Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir. Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır. Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır*" (Türk Medeni Kanunu, madde;347).

Çocuklar fizyolojik ve ruhsal rahatsızlıklara karşı genellikle hassas bir yapıdadır. Ebeveynlerin çocukları sevgi ve hoşgörüyü dayalı olarak hayatlarında karşılarına çıkan her türlü problem ve durumda doğru yönlendirmesi önemlidir. Onların ruhsal gelişimleri açısından sağlıklı birey olarak yetişmeleri anne, baba etkileşimiyle doğru orantılıdır (Yörükoğlu, 1997). Ebeveynlerin yokluğu veya terki, fizyolojik, psikolojik baskısı, istismarı, maddi, manevi yetersizliği ve ilgisizliği, ihmali gibi durumlar sebebiyle yurda bırakılan çocuk ve gençlerin psikolojilerinde meydana gelen travmalarla ilgili birçok çalışma bulunmaktadır (Karabulut ve Ulucan, 2011). Aile şefkati ve sıcaklığından mahrum kalan bu çocukların, toplumsal norm ve değerlerden bağımsız hareket etmeleri, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde akranlarına kıyasla ciddi travmatik problemler yaşamaları muhtemeldir (Öztürk ve Ünal, 2015; Demirbilek, 2000).

Spor, fizyolojik, bilişsel, psikolojik ve sosyal olarak bireylerin gelişimine katkı sağlayıcı, sosyal hayatlarını düzenleyici, yeteneklerini geliştirici ve insanın kendisini disipline edici özellikleri olan bir araçtır (Ekici ve ark, 2011). Beden eğitimi dersi, spor etkinlikleri ile oyunların bireyler üzerinde oluşturduğu psikolojik ve sosyal davranış değişikliklerini hayatlarının farklı alanlarına da olumlu yansıttıkları diğer çalışmalarda da görülmektedir (Çamlıyer ve ark, 2011). Yetiştirme yurtlarında ki çocukların üç gün ve daha fazla fiziksel aktivitede bulunmalarının onların yalnızlık düzeylerini azalttığı ve duygusal olarak gelişimlerine katkı sağladığını gösteren başka bir araştırma da sporun onlar için ne kadar önemli olduğunu bize göstermektedir (Cerit, 2018).

Alanyazın incelendiğinde koruma altında yetişmiş bireylerin, devlet himayesinden çıktıktan sonraki yaşamlarında neler yaptıkları ve ne durumda olduklarıyla alakalı kısıtlı çalışmalar görülmektedir (Öztürk ve Ünal, 2015; Turgut ve Özkan, 2019; Yanardağ, 2019). Yapılan bu çalışma da yetiştirme yurdundan ayrılan, devletin verdiği iş imkânından faydalanmış olan gençlerin, geçmişinde spor branşlarından herhangi birisinde aktif olarak elde ettikleri kazanımların şuan ki hayatlarına yansımaları incelenmiştir. Koruma altında yetişmiş olan çocuklarımızın okul, iş, sosyal ilişkileri, fiziksel ve

psikolojik tüm sürecinde sporun yaşam kalitelerini ne düzeyde etkilediği daha önceki çalışmalardan farklı olarak ele alınmıştır. Nitel olarak yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda daha samimi ve kişisel deneyimlerden yola çıkılarak genelleştirilmiş ortak yaşantılar çalışmaya yansıtıldığından, literatürde yer alan nicel çalışmalardan farklılaşarak alana katkı sağlamıştır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, verilerin toplanmasına, sınırlılıklarına ve analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, koruma altında yetişmiş bireylerin görüşleri doğrultusunda sporun yaşam becerilerine etkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma konusunun doğasına uygun olan nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim, sosyal gerçekliği anlamak için bu gerçekliğin ortaya çıkardığı insan deneyimlerini irdeler. Bu amaçla olguya ilişkin deneyimler sorgulanır (Ersoy, 2016). Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyadaki olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2016), bu yaklaşımı "araştırmacının problemine ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında özellikle etkilidir" diye tanımlamıştır. Kartopu örneklemede öncelikle evrene ait birimlerden birisi ile temas kurulur. Temas kurulan birimin yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilir. Bu şekilde, sanki bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü genişler (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Araştırma kapsamında koruma altında yetişmiş bireyler ile görüşülmüştür. Yeterli içerik oluşturmadığına kanaat getirilen görüşme formlarından 2 katılımcı değerlendirme dışında bırakılarak, verilerin doygunluğuna ulaştığı düşünülen 7 katılımcı ile yapılan görüşmeler değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme katılımcıya önceden belirlenmiş görüşme planının aynen uygulandığı, bunun yanında yeni soruların sorulabildiği esnek görüşmelerdir (Karasar, 2015). Görüşme soruları üç alan uzmanının görüşleri akabinde düzenlenip son halini almıştır. Bu araştırmada yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin bir kısmı ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, daha sonra bu veriler kâğıda geçirilmiştir. Bir kısmı ise iletişim araçları (telefon, bilgisayar) yoluyla araştırmacıya iletilmiştir. Mülakat içeriğinde, demografik sorular dışında 9 adet soruya yer verilmiştir. Görüşme, her bir aday için ortalama 35-40 dakika sürmüş, yüz yüze, iletişim

araçları vasıtasıyla sözlü ya da yazılı olarak gerçekleştirilmiştir. Yetiştirme yurdundan çıktıktan sonra devletin verdiği imkân dâhilinde toplumsal yaşamın aktif bir elemanı haline gelen bu gençlere ulaşım imkânının kısıtlı ve güç olması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca herhangi bir spor branşıyla uğraşmış olmak da diğer bir sınırlılık durumudur.

Elde edilen veriler "içerik analizi" yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu çalışmada, yapılan analizler neticesinde kodlara ulaşılmış bu kodlar kategorize edildikten sonra temalar altında toplanmıştır. Bununla birlikte, toplanan veriler frekanslarına göre sıralanarak tablo oluşturulmuştur. Ayrıca, görüşmeye katılım sağlayan kişiler 'K' şeklinde numaralandırılarak kodlanmıştır. Tüm görüşmeler 9.11.2019-20.11.2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, spor yaptıkları yıl ve iş durumu sorularının yanıtları görülmektedir. 7 kişi ile gerçekleşen çalışmanın demografik özelliklerine göre ayrıntılı bakıldığında 4 kadın ve 3 erkeğin katılımı görülmektedir.

Koruma altında yetişmiş bireylerin görüşleri doğrultusunda sporun yaşam becerilerine etkisinin incelenmesini için yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin analizi sonrasında iki tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; spor teması ve yaşam becerileri temasıdır. Her

bir tema bünyesindeki alt temalara, bu alt temalara ilişkin frekans değerlerine ve bazı katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, koruma altında yetişen bireylerin spora yönelik görüşleri incelendiğinde, spor teması altında üç alt tema tanımlanmıştır. İlk alt tema olan "Spora Başlama Sebepleri" alt teması altında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K1: ...O zaman lisede okulun en popüler çocuğu basketbol takımındaydı ve tüm kızlar onun peşinde gezerlerdi. Lisede bilirsiniz zaten spor her zaman bir popüler olma kriteridir hocam bizde dikkatini çekelim diye spora yönlendik bu sayede...

K3:...kız arkadaşım istediği için başladım onunla görüşebildiğim tek yer spor salonuydu çünkü...

K4: ...Sporla tanışmam ortaokulda beden eğitimi öğretmenime hayranlık duyuyordum. Okul takımına beni seçmesi için konuştuğumda bana içten ve samimi davranışı hoşuma gitti. Onu bir abi gibi görüyorum çünkü önyargılı hiç olmadı ve hep koruyup kolladı beni...

İkinci tema olan "sporun kişisel önemi" alt teması altında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K4:...hayatın kendisidir benim için. Sağlıklı yaşamaktır, güzelliğidir, güçlü hissetmektir ve bir tavır sahibi olmaktır. İyi insanlar tanıma fırsattır. Sevgi ve saygı görmektir...

K5:...spor hayatımda hep vardı. Şimdi ise en büyük hayalimi gerçekleştirmem için hayatımın bir bütünü haline geldi...

Son tema olan "sporun etkileri" alt teması altında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K1:...yuvada kalırken bana çok katkısı oldu, spor çünkü koruma altındayken duygusal olarak kendimi boşlukta hissetmeme sebep olabilecek düşüncelerden uzaklaşmamı sağladı. Öz güvenim arttı...

K3:...yalnızlık duygusundan kurtuldum, daha rahat ve huzurlu oldum, daha sosyal ve cesur, cesaretli biri oldum...

K4: ...daha sorumluluk sahibi oldum diyebilirim. İnsanlara karşı hırçındım ama şimdi daha anlayışlıyım ve çalışmayı seviyorum. Artık içe kapanık ve aşırı utangaç olmadığımdan kimsenin beni aşağılamasına ve ezmesine izin vermiyorum...

K5:...bir katkı sağladığımı düşünmüyorum.

K6:...kendimi daha sağlıklı ve dinamik hissediyorum. Bu da hayatıma yansıyor. Başarma isteğimi tetikliyor...

Koruma altında yetişen bireylerin sporun yaşam becerilerine yönelik etkileri incelendiğinde, beş alt tema tanımlanmıştır. İlk alt tema olan "Zaman Yönetimi" alt teması altında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Elde Edilen Bulgular

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Spor Yılı	İş Durumu
K1	27	K	Lisans	4 yıl	Öğretmen
K2	20	K	Lise	5 yıl	Memur
K3	32	E	Ön Lisans	7 yıl	Memur
K4	20	K	Lise	5 yıl	Memur
K5	25	E	Lisans	13 yıl	Avukat
K6	18	K	Lise	9 yıl	Çalışmıyor
K7	28	E	Lisans	21 yıl	Antrenör

Tablo 2. Katılımcıların Spor Kavramıyla İlgili Bağımsız Kelime İlişkilendirme Testiyle Elde Edilen Bulgular

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	
SPOR	Spora Başlama Sebepleri	Duygusal Sebepler	3	
		Rol Model Etkisi	3	
		Kabul Görme İsteği	3	
		Güvenlik İhtiyacı	2	
		Yönlendirilme	2	
		Özgürleşme	1	
	Toplam	6	14	
	Sporun Kişisel Önemi	Duygusal Doyum	5	
		Yaşam Kalitesi	2	
		Çevre Oluşturma	2	
		Özgürlük	2	
		Kendini Bulma	2	
		Hedefe Ulaşmada Araç	1	
	Toplam	6	14	
Sporun Etkileri	Koruma Altındayken	Duyuşsal Katkıları	6	
		Zihinsel Katkıları	6	
		Fiziksel Katkıları	4	
		Herhangi bir katkı sağlamadı	1	
	Güncel Yaşam	Duyuşsal Katkıları	4	
		Fiziksel Katkıları	2	
		Zihinsel Katkıları	1	
		Herhangi bir katkı sağlamadı	1	
		Toplam	4	25
		Genel Toplam	16	53

K1:...Spor zamanımızı verimli kullanmak adına bir disiplin sağlayıcıdır diye düşünüyorum. Antrenmanlara düzenli gitmek sorumluluk almamızı sağlıyor. Belirli zaman aralığında yaptığımız antrenmanlarda nasıl etkili ve planlı çalışmalar yapabiliriz bunları öğreniyoruz. Bu kazanımlarımızı da sosyal hayata yansıtarak tüm işlerimizde planlı ve programlı olarak, zamanı etkin kullanarak gelişim sağlıyoruz...

K4:...biz yurttan ya dizi, film izledik ya da kavgalar olurdu birbirimize sarardık. Arada görevli annelerle pasta börek yapardık. Spor zamanı geldiğinde daha planlı ve programlı olurdu. Tüm işlerimi erkenden bitirir o saati beklerdim. Düzenli olmamı sağladı ve boş işlerden uzak duruyordum. Hala böyle sevdiğim işlerde sporda olduğum gibi zamanı verimli kullanıyorum ve belli bir düzene işlerimi oturtuyorum...

K7:...olumlu işleri başarmak adına zamanı düzenli, plan programlı, etkin ve verimli yaşamak açısından kazanımlar elde ettim...

İletişim alt temasında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K3:...daha sosyal ve özgüvenli ilişkilerim oldu. İletişimim etrafımdaki insanlarla iyi oldu ve empati yeteneğim gelişti...

K6:...birlik ve beraberlik sayesinde daha güçlü olduğumu gördüm. Birliktelik içerisinde yardımlaşarak iş yapmayı öğrendim. Sorumluluk almayı sporla öğrendim...

Takım çalışması alt temasında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K4:...artık kendimi geri çekmiyorum ve başarım bende deyip hemen işin ucundan tutuyorum. Verilen sorumlulukları böyle istekle yerine getiriyorum. Sporda olduğu gibi işleri organize edebiliyorum hemen ve çözüm üretmeye çalışıyorum. Bir gruba önderlik etmek çok yetenekliymişim hissi veriyor ve beni mutlu ediyor...

Amaç belirleme alt temasında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K6:...hatalarım olduğunda onları düzeltebiliyorum. Daha az sinirleniyorum ya da kırılıyorum. Eleştiriye daha açık biri haline geldim. Spor yumuşak huylu olmamı sağladı...

Amaç belirleme alt temasında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K4:...gerçekçi hedefler koyuyorum. Doğru olduğuna inandığım şeyleri yapmaya çalışıyorum. Risk almaktan ve

Tablo 3.Katılımcıların Yaşam Becerileri Kavramıyla İlgili Bağımsız Kelime İlişkilendirme Testiyle Elde Edilen Bulgular

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	
YAŞAM BECERİLERİNE ETKİ	Zaman Yönetimi	Planlama	6	
		Zamanı Verimli Kullanma	6	
	Toplam	2	12	
	İletişim		Sosyalleşme	4
			İletişim Yeteneği	3
			Herhangi Bir Katkı Sağlamadı	2
	Toplam	3	9	
	Takım Çalışması		Grup İçi İletişim	4
			Bireysel Yeterlilikler	3
			İş Motivasyonu	3
			Uyum	3
			Liderlik	2
		Sorumluluk Alma	1	
Toplam		6	16	
Amaç Belirleme		Planlama	5	
		Hedefleme	3	
		Odaklanma	3	
		Sebat Etmek	1	
		Herhangi Bir Katkı Sağlamadı	1	
Toplam	5	13		
Kişisel Etkileri		Duygusal Doyum	5	
		Özgürlük	3	
		Kendini Bulma	3	
		Yaşam Kalitesi	2	
		Çevre Şekillendirmesi	1	
Toplam	5	14		
Genel Toplam		21	64	

kaybetmekten artık korkmuyorum. Olmuyorsa yeniden denerim deyip planlayıp daha iyisi için uğraşıyorum...

K5:...spor sayesinde planlı yaşamayı, bir hedef belirleyip onun için uğraşmayı öğrendim...

K6:...olaylara daha iyi odaklanabiliyorum ve daha iyi olmaya uğraşıyorum. Başarı kazanmak için daha planlı ve programlı iş yapıyorum...

Kişisel etkileri alt temasında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K1:...sporun kişiliğime faydası olumlu oldu tabiki. Duygularımı daha fazla kontrol ettim ve dengeli bir kişilik özelliği geliştirdim kendimde. Heyecanımı ve öfkemi aşırıya kaçmadan dışarı yansıtmam en iyi kişilik özelliğim olduğumu düşünüyorum...

K2:...eski halime göre daha sakinim, daha anlayışlıyım. Rekabet ortamından korkmuyorum ve başarıma isteğini seviyorum. Çok daha özgüvenliyim...

K6:...Etrafıma daha pozitif bakıyorum. Güzel iletişimler kuruyorum etrafımla ve sorumluluk alabiliyorum. Daha özgüvenliyim...

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, koruma altında yetişmiş bireylerin görüşleri doğrultusunda sporun yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada, katılımcıların demografik özelliklerine ait bilgileri incelendiğinde yaşları 20-32 arasında değişen 4 kadın ve 3 erkekten oluşan toplam 7 kişi çalışmaya katılım göstermiştir.

Çalışma, toplam 2 tema ve 8 alt temadan oluşmuştur. Koruma altında yetişmiş bireylerin spor kavramıyla ilgili kavramsal yapılarında 1 tema ve 3 alt tema belirlenmiştir. Bireylerin yaşam becerileri kavramıyla ilgili kavramsal yapılarında ise 1 tema ve 5 alt tema belirlenmiştir. Katılımcıların en fazla kod ürettikleri temanın yaşam becerilerine etki teması (f=64) olduğu belirlenirken, bu temanın zaman yönetimi, iletişim, takım çalışması, amaç belirleme, kişisel etkileri olmak üzere beş alt temaya ayrıldığı görülmektedir. Spor teması ise spora başlama sebepleri, sporun kişisel önemi ve sporun etkileri olarak üç alt temada sıralanmıştır. Sporun etkileri alt teması katılımcılardan elde edilen verilerin detayı incelendiğinde koruma altında ve güncel yaşamlarında sporun etkileri olarak belirtilme gereği duyulmuştur. Bütün tema ve alt temaların detayı incelendiğinde 37 çeşit kavramın 117 defa tekrar edildiği görülmektedir.

Koruma altında yetişmiş bireylerden toplanan veriler doğrultusunda, aileden göremedikleri sevgi ve şefkat duygularını sevgili ya da yakınlık gördüğü bireylerden elde edebilme umutlarından dolayı hayranlık duydukları kişilerin ilgilerine göre spora yönlendikleri yorumunu yapmak mümkündür. Örnek aldıkları kişileri rol model olarak görmeleri, arkadaşları arasında kendilerini kanıtlama istekleri, yakınlık gördükleri kişilerin yanında kendilerini güvende hissetme ihtiyaçları, aile, arkadaş ve öğretmenlerinin yönlendirmesi ve son olarak da bağımsız hareket edebilmenin verdiği özgürlük duygusunu hissetmenin hazzı da yine spora başlama sebepleri arasında değerlendirilebilir.

Duygusal doyum, yaşam kalitesi, çevre oluşturma, özgürlük, kendini bulma ve hedefe ulaşma aracı sporun kişisel önemini oluşturmaktadır. Bu kodlamalara bakılarak katılımcıların kişisel gelişiminde sporun önemi görülmektedir. Katılımcılar duygusal boşluklarını sporla doldurarak başarı duygusunu tatmışlar ve duygusal doyuma ulaşmışlardır. Spor sayesinde yaşam kalitesinde artış, özgüvenin gelişimi, özgürlük hissi, sosyal çevre oluşturma ve hedeflerini gerçekleştirme sporun bir basamak olması kişilik özelliklerini oluştururken onlara katkı sağlamıştır diyebiliriz.

Katılımcılar sporun etkisi konusunda görüşlerini bildirdiklerinde yetiştirme yurtlarında kaldıkları ve şu anki yaşamlarına etkilerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle iki dönemin de belirtilme gereğinin faydalı olabileceği düşünülmüştür. Sporla kazanılan alışkanlıkların pozitif yönlü güncel hayata aktarımı söz konusu olduğundan sporun amacına uygun bir etken olduğu sonucu çıkarımını yapmak olasıdır. Özellikle gençlerin duyuşsal açıdan eksikliklerinin giderilmesine katkı sağladığı görülmüştür.

Sporun yaşam becerilerine etkisi zaman yönetimi alt teması incelendiğinde sporun gençlerin gündelik hayatlarında aldıkları sorumlulukları planlı ve programlı olarak yerine getirebilmeleri açısından faydalı olduğu görülmüştür.

Sporun yaşam becerilerine etkisinin iletişim alt teması boyutuna bakıldığında sosyal hizmetlerde büyüyen bireylerde yalnızlık ve terk edilmişlik duygusunun baskın olması nedeniyle karamsarlık, içe kapanıklık, çevre ile etkileşimde yoksunluk gibi karakteristik özellikler edinmiş olmaları onların sosyal çevreden uzaklaştırılmasının bir göstergesi olabilmektedir. Sporun işbirlikçi

ve paylaşımcı bir yapıya sahip olması bu gençlerin topluma kazandırılması rolünü en iyi biçimde gerçekleştirecektir.

Sporun yaşam becerilerine etkisinin takım çalışması alt boyutu incelendiğinde, takım çalışması gençlerde gruba uyum sağlamak için daha düzeyli ve aktif davranışlarda bulduklarını, grup içi verilen işleri istekli olarak yerine getirdiklerini, gruba öncülük etmek gibi sorumluluklar da alındığında özgüven duygularını geliştirdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Sporun yaşam becerilerine etkisinin amaç alt teması değerlendirildiğinde sosyal hizmetlerde yetişen bireyler üzerinde sporun hedef belirleyerek amaca odaklanma ve belirlenen hedefleri gerçekleştirmede ısrarcı olma gibi durumlarının söz konusu olduğu söylenebilir.

Sporun yaşam becerilerine etkisinin kişisel etkileri alt temasına bakıldığında yaşam becerilerinin gelişmesiyle kişilik özelliklerinin de pozitif yönlü gelişiminin söz konusu olduğu kanısına ulaşılabilir.

Yetiştirme yurdunda yetişen çocukların aile sıcaklığından yoksun olmaları ve bu nedenlerle toplumdaki izole olma gibi hissiyat geliştirmeleri literatürde ki çalışmalar incelendiğinde var olan bir durumdur. Kendini eksik olarak hisseden bu çocuklar doğru yönlendirme yapılamadığında suç işleme eğiliminde de bulunabilmektedir. Karakuş ve Tekin (2012)'in yapmış olduğu bir çalışma da çocuk koruma kanunu uyarınca haklarında danışmanlık tedbiri uygulanan çocukların özellikleri ele alınmıştır. Suça karışan çocukların hayatları incelendiğinde düşük eğitim düzeyi, ekonomik sıkıntılar, adli sicil kaydı bulunan aile bireylerinin varlığı, çocuğun akademik başarısının düşük seviyede olması, yanlış arkadaş seçimi, aile kurumunun parçalanmış olması gibi unsurlar yer almaktadır (Göç, 2006). Bu unsurlara bakıldığında sosyal hizmetlere yerleştirilen çocukların yerleşme nedenleriyle paralellik gösterdiği görülür. Bu çalışma doğrultusunda ise sporun bu tarz suç işleme oranlarında azalmaya neden olabileceği düşünülebilir.

Literatür incelendiğinde kurum bakımı altında yetişen çocuklarla ilgili ortaya çıkan ilk çalışmalardan günümüze bakıldığında üç farklı sonucun ortaya çıkması dikkat çekmektedir. İlki bu kurumlarda yetişen çocukların fizyolojik, psikolojik, duygusal ve bilişsel olarak gelişimsel gerilik yaşamalarıdır (Smyke ve ark, 2007; MacLean, 2003). Bir diğeri bu çocuklardaki gelişimsel gerilik anne-çocuk ilişkisinin yetersizliği ve aralarında güvenli bir bağın olmamasından kaynaklı olduğudur (Sloutsky, 1997). Son olarak da eleştirel olarak alternatif bir görüşle aslında kurumlarda ki ilginin ve olanakların kullanılması sonucunda çocukların bilişsel gelişimlerinin sağlanabileceği, erken müdahalelerle topluma entegre olabileceklerini savunmuşlardır. Kahire'de ki yetiştirme yurdunda kalan çocuklar incelendiğinde kurumun yetersizliğinden kaynaklı psikolojik ve fizyolojik gelişim bozukluğu gözlemlenmiştir (Koumi ve ark, 2012).

Erkek yetiştirme yurdunda kalan gençlerin yaşam kalitelerine bakıldığında ruhsal durum ve davranışlarının, yaşam kalitelerinin olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bilge ve ark, 2008). Ankara yetiştirme yurdunda bulunan ergenlerin ruhsal durumları ve fiziksel aktivite durumlarına

bakılmıştır. Spor yapan gençlerin kötü alışkanlıklarının daha az olması, daha olumlu tavırlar sergilemeleri ve yaşam kalitesi puanlarının daha yüksek olması bu çalışma ile doğru orantılıdır (Çaman ve ark, 2011). Sporun yetiştirme yurdundaki gençlerde olumlu düzeyde etkileri ile ilgili araştırmalar mevcuttur (Mızrak ve ark, 2017; Gümüş ve ark, 2011). Bir diğer araştırmaya bakıldığında, spor ve fiziksel aktivitenin sosyal ve psikolojik yönden olumlu etkilerinin koruma altında yetişen bireylerin hayatlarına yansımaları görülmektedir (Çamlıyer ve ark, 2011). Sporun çocuklarda işbirliği ve uyumu artırdığı yönündeki çalışma yine sporun faydalarını göstermiştir (Özer ve ark, 2012). Sosyal uyum ve davranış problemleri, koruma altında yetişen bireylerin uyum sorununun giderilmesinde bir spor branşı ile olan ilişki araştırılmış, uyum problemlerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Hulusi ve ark, 2015).

Sonuç olarak yapılan bu çalışmada yetiştirme yurdunda yetişen bireylerin yaşam becerilerinde sporun etkisine bakıldığında literatürü destekleyici bulgular elde edilmiştir. Bu gençlerin topluma faydalı bireyler haline getirilmesi, anne, baba yoksunluğundan kaynaklı olumsuz davranışlarının en aza indirgenmesi ve onların ilgi, istek, yeteneklerine göre kendilerini iyi hissetmelerine yardımcı olacakları alanlara yönlendirilmesi konusunda sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarına ciddi görev ve sorumluluklar düşmektedir. Nitel bir çalışma olması, benzer çalışmaların azlığı ve birebir katılımcının deneyimlerini şeffaf bir şekilde yansıtması bakımından nicel çalışmalara göre farklılık oluşturmuştur. Koruma altında olan çocuklara ve gençlere ulaşımın güç olması (özellikle yetiştirme yurdunda bulunduğu süreçte herhangi bir spor dalı ile ilgilenen ve kurumdan ayrılıp devlet gözetiminde bir kuruma atanmış olan bireyler), uzun bir süreç gerektirmesi çalışmanın sınırlılığını oluşturmuştur. Bundan sonra yapılacak çalışmaların daha fazla katılımcı ile olması alan yazına katkı sağlayacak ve eksiklikleri tamamlayıcı olacaktır. Sporun sosyolojik, fizyolojik, psikolojik faydalarının etkileri diğer çalışmalarda olduğu gibi yapılan bu çalışmada da ortaya çıkmıştır. Yetiştirme yurtlarında yapılacak daha fazla fiziksel aktivite ile spora teşvik çalışmaları toplumsal olarak daha başarılı, özgüven sahibi, kontrollü, güçlü karakterli ve gelecekte devlete olan görevlerini hakkıyla yerine getiren bireylerin yetişmesine büyük katkı sağlayacaktır.

5. Kaynakça

Ayan, S. (2007). Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8: 206-214.

Cerit, E. (2018). Yetiştirme yurtlarında ve sevgi evlerinde yaşayan farklı fiziksel aktivite düzeylerine sahip çocukların bazı psikolojik parametrelerinin incelenmesi (Amasya-Çorum örneği).

Çaman, Ö. K., Özcebe, H. (2011). Ankara'da yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenler: Ruhsal belirtileri, fiziksel etkinlik düzeyi ve ilişkili etkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 93-103.

Çamlıyer, H., Çamlıyer H. (2011): Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun, C.B.Ü. Matbaası, Manisa, s.116-117-122.

Demirbilek, S. (2000). Korunmaya Muhtaç Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), s: 139.

Ekici, S., Çolakoğlu, T., & Bayraktar, A. (2011). Dağcılık Sporuyla Araştıran Bireylerin Bu Spora Yönelme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2).

Ersoy, A.F. (2016). Fenomonoloji. Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri. (Edt: A. Saban ve A. Ersoy). Ankara: Anı Yayıncılık.

Gerrard, B. (2008). School-Based Family Counseling: Overview, trends, and recommendations for future research, *International Journal for School-Based Family Counseling*, 1(1).

Göç, L. (2006). Çocuk Suçluluğu ve Polisin Yaklaşımı, Kahramanmaraş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Gümüş, S. S., Öz, A. Ş., & Kırımoglu, H. (2011). Sports and physical activity as a preventative social support approach to loneliness and hopelessness of adolescents. *Journal of Human Sciences*, 8(2), 1-14.

Hulusi, A., Ergül, O. K., Ada, E. N., & Çamlıyer, H. (2015). Yetiştirme yurtlarında kalan sosyal uyum ve davranış problemi olan ergen kızların uyum problemlerinin azaltılmasında takım sporlarından futbolun etkisi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 113-120.

İlge, A., Pektaş, İ., Gürkan, A., & Ünal, G. (2008). Erkek Yetiştirme Yurdu'nda Kalan Gençlerin Ruhsal Durumları ve Yaşam Kalitelerinin Belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 24(2), 41-50.

Karabulut, E. O., Ulucan H. (2011), "Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir İli Örneği)", *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1; 227-238.

Karakuş, Ö. Tekin H, H. (2012). Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Haklarında Danışmanlık Tedbiri Uygulanan Çocukların Özellikleri (Konya Örneği). *Sosyal Politika Çalışmaları Yılı: 12 Cilt: 7 Sayı: 29 Temmuz-Aralık 2012 ISSN: 1303-0256*.

Karataş, K. (2007). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, s:11. ISSN 1302-7867.

Karataş, K., Acar H, Cankurtaran Öntaş Ö, Baykara Acar Y. Ve Gökçearslan E. (2004). Türkiye'de Çocuğun Korunması: Osmanlıdan Günümüze Çocuk Refahına Yönelik Düzenlemeler. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 15(1).

Koumi, E. L., Mohamed, A., Ali, Y. F., El Banna, E. A., Youssef, U. M., Raya, Y. M., & Ismail, A. A. (2012). Psychiatric morbidity among a sample of orphanage children in Cairo. *International journal of pediatrics*, 2012.

Maclean, Kim. (2003), "The Impact of Institutionalization", *Development and Psychopathology*, Vo.:15, pp.853-884.

Mızrak, O., Biricik, Y. S., & Belli, E. (2017). Yetiştirme Yurdunda Kalan Lise Düzeyinde Öğrencilerin Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 56-67.

Nicolson, P. Wilson R. (2004). Is domestic violence a gender issue? Views from a British City. *J Comm Appl Social Psychol*, 14: 266-283. <https://doi.org/10.1002/casp.789>.

Özateş, Ö. S. (2007). Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Nedeniyle Temel Eğitimden Kopan Kız Çocukları Sorunu. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(2). ISSN 1302-7867.

Özer, S., Özer K. (2002): Çocuklarda Motor Gelişim, İstanbul, Atlas Yayın Dağıtım, 2. Basım, 225- 227.

Öztürk, M. Ünal V. (2015). Yetiştirme Yurdundan Ayrılanların Sosyalleşme ve Toplumla Bütünleşme Durumları, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1).

Sloutsky, V. M. (1997). Institutional care and developmental out comes of 6-and 7-year-old children: A contextualist perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 20(1), 131-151.

- Smyke, A. T., Koga, S. F., Johnson, D. E., Fox, N. A., Marshall, P. J., Nelson, C. A., ... & BEIP CoreGroup. (2007). The care giving context in institution reared and family reared infants and toddlers in Romania. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(2), 210-218.
- Turgut, A. Ş., & Özkan, Y. (2019). Kurum Bakımından Ayrılmış Bireylerin Sosyodemografik Özellikleri İle Kurum Bakımı Sonrası Yaşadıkları Sorunlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3).
- Türk Medeni Kanunu 347. Madde.
- Yanardağ, U. (2019). Kurum Bakımı Hizmetlerinden Yararlanmış Bireylerin Kurum Bakımı Sonrası Yaşam Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60-78.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (1997), Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Özgür Yayınları, İstanbul, s:84.